

สารบัญ

คำขอบคุณ	iii
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	vii
สารบัญตาราง	xvii
คำอธิบายอักษรย่อ	xviii
บทที่ 1: คำนำ	1
1.1 ภูมิหลังการศึกษา	2
1.2 นิยาม	2
บทที่ 2: ระเบียบวิธีการทำรายงาน	5
2.1 วัตถุประสงค์การทำวิจัย	6
2.2 วิธีวิจัย	6
2.3 กรอบเวลาการทำวิจัย	7
2.4 คณะผู้ทำวิจัย	7
2.5 กลุ่มเป้าหมาย	7
2.6 การเลือกกลุ่มตัวอย่างและพื้นที่การสำรวจ	7
2.7 ความท้าทายและปัญหาอุปสรรคในกระบวนการทำวิจัย	8
บทที่ 3: ภูมิหลังสถานการณ์แรงงานเด็กที่แม่สอดและในประเทศไทย	11
3.1 กรอบกฎหมายระหว่างประเทศสำหรับแรงงานเด็กข้ามชาติในประเทศไทย	12
3.1.1 อนุสัญญาขององค์การ ILO ฉบับที่ 182 ว่าด้วยรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของแรงงานเด็กและข้อเสนอแนะหมายเลข 190 ว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก	12
3.1.2 อนุสัญญาขององค์การ ILO ฉบับที่ 138 ว่าด้วยอายุขั้นต่ำ	13
3.1.3 อนุสัญญาขององค์การ ILO ฉบับที่ 29 ว่าด้วยแรงงานบังคับและอนุสัญญาฉบับที่ 105 ว่าด้วยการยกเลิกแรงงานบังคับ	13
3.2 กรอบกฎหมายของประเทศสำหรับแรงงานเด็กข้ามชาติในประเทศไทย	14
3.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	14
3.2.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541	14
3.2.3 พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518	15

3.3	การบังคับใช้กฎหมายในประเทศ	15
3.4	นโยบายการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติและแนวปฏิบัติ	16
3.4.1	นโยบายแรงงานข้ามชาติ	16
3.4.2	รายละเอียดกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ	18
3.5	สถานการณ์แรงงานข้ามชาติพม่าในประเทศไทยและที่แม่สอด	19
3.5.1	เรื่องสุขภาพ/ความปลอดภัย	21
3.5.2	การรวมตัวและตระหนักในสิทธิในที่ทำงาน	21
3.5.3	การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	22
3.5.4	ปัญหานายจ้างยึดเอกสารของแรงงานข้ามชาติและปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	23
3.5.5	ปัญหาการเข้ารับบริการรักษาพยาบาล	23
3.5.6	ปัญหาในการเข้ารับบริการด้านการศึกษา	25
3.6	เหตุผลที่ย้ายถิ่นไปที่แม่สอด	27
3.6.1	ปัจจัยผลักดัน - วิกฤตทางการเมืองและเศรษฐกิจในพม่า	27
3.6.2	ปัจจัยดึงดูด - นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจบริเวณชายแดนของไทย	29
บทที่ 4 :	ข้อค้นพบจากงานวิจัยเรื่องแรงงานเด็กข้ามชาติที่แม่สอด	33
4.1	แรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติพม่า - ภาพรวม	34
4.2	ภูมิหลังการศึกษาของแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติพม่า	39
4.3	ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวของเด็กข้ามชาติสัญชาติพม่า	40
4.4	สภาพความเป็นอยู่ของแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติพม่า	41
4.5	ลักษณะของงานที่ทำโดยแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติพม่า	43
4.6	ค่าจ้างและสภาพการทำงานของแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติพม่า	45
4.6.1	ค่าจ้าง	45
4.6.2	การหักค่าจ้างเงินเดือนและ/หรือให้ค่าตอบแทนอย่างอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงิน	48
4.6.3	ชั่วโมงทำงาน	50
4.6.4	วันหยุด	51
4.6.5	ค่าปรับ/การลงโทษโดยนายจ้าง	52
4.6.6	เสรีภาพในการเคลื่อนไหวและเยี่ยมเยียน	52
4.7	อันตรายจากสภาพแวดล้อมการทำงาน	53
4.8	การถูกกระทำทารุณ การลงโทษและประสบการณ์ "อันเลวร้าย" ในที่ทำงาน	54
4.9	กระบวนการขึ้นทะเบียนคนต่างด้าวไม่สามารถคุ้มครองแรงงาน	55
4.10	เหตุผลในการอพยพย้ายถิ่นฐาน - ทำไมจึงพากันอพยพพม่าที่แม่สอด	57
4.11	อนาคตของแรงงานเด็กข้ามชาติ	58
4.12	การค้าเด็ก	60
บทที่ 5 :	ข้อเสนอแนะ	63
5.1	ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย	64

5.2	ข้อเสนอแนะต่อองค์กร ILO	66
5.3	ข้อเสนอแนะต่อขบวนการแรงงานไทย	67
5.4	ข้อเสนอแนะต่อผู้สนับสนุนแรงงานข้ามชาติในอำเภอแม่สอด (สหภาพแรงงานและองค์กรพัฒนาเอกชน)	67
บทที่ 6 : ภาคผนวก		69
6.1	ภาคผนวก 1 : กรณีศึกษา	70
6.2	ภาพรวมของโรงงานในแม่สอด	75
6.3	ภาพรวมของชุมชน	81
6.4	แบบสอบถามที่คณะนักวิจัยของสหพันธ์ FTUB ใช้ในแม่สอด	83
บรรณานุกรม		97

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1:	ตัวเลขอย่างเป็นทางการของแรงงานข้ามชาติที่ไปขึ้นทะเบียน	18
ตารางที่ 2:	ร้อยละของแรงงานเด็กข้ามชาติในแม่สอด แยกตามอายุและเพศ	34
ตารางที่ 3:	ร้อยละของแรงงานเด็กข้ามชาติในแม่สอด แยกตามรัฐ/ภูมิภาคในพม่าและเพศ	36
ตารางที่ 4:	จำนวนเวลาที่อยู่ในประเทศไทยนับตั้งแต่เดินทางมาถึงประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ	36
ตารางที่ 5:	เด็กที่เดินทางมาพร้อมกับแรงงานข้ามชาติในไทย คิดเป็นร้อยละ	37
ตารางที่ 6:	ความช่วยเหลือที่เด็กแรงงานข้ามชาติได้รับในการข้ามพรมแดน แยกตามบุคคล/แหล่ง คิดเป็นร้อยละ	37
ตารางที่ 7:	ค่าใช้จ่ายในการข้ามพรมแดน แยกตามจำนวน - คิดเป็นร้อยละ	38
ตารางที่ 8:	ร้อยละของแรงงานเด็กข้ามชาติ แยกตามระดับการศึกษาและเพศ	39
ตารางที่ 9:	ร้อยละของเหตุผลที่ไม่ศึกษาต่อ	40
ตารางที่ 10:	ที่อยู่ของมารดาของแรงงานเด็กข้ามชาติ - คิดเป็นร้อยละ	40
ตารางที่ 11:	ที่อยู่ของบิดาของแรงงานเด็กข้ามชาติ - คิดเป็นร้อยละ	41
ตารางที่ 12:	จำนวนพี่น้องจากคำบอกเล่าของผู้ให้สัมภาษณ์ - คิดเป็นร้อยละ	41
ตารางที่ 13:	ภาคเศรษฐกิจที่มีการจ้างแรงงานเด็กข้ามชาติ - คิดเป็นร้อยละ	43
ตารางที่ 14:	ตำแหน่งงานที่แรงงานเด็กข้ามชาติทำ - คิดเป็นร้อยละ	44
ตารางที่ 15:	จำนวนและร้อยละของงานที่แรงงานเด็กข้ามชาติที่ไปขึ้นทะเบียนทำงาน	45
ตารางที่ 16:	ค่าจ้างต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ	45
ตารางที่ 17:	เวลาที่อยู่ในโรงงาน คิดเป็นร้อยละ	47
ตารางที่ 18:	ประเภทของการหักเงินเดือนของแรงงานเด็กข้ามชาติ แยกตามจำนวนและ ร้อยละของประเภทที่หัก	48
ตารางที่ 19:	จำนวนชั่วโมงทำงาน/วัน คิดเป็นร้อยละ	50
ตารางที่ 20:	จำนวนของวันลาต่อเดือนของแรงงานเด็กข้ามชาติโดยได้รับค่าจ้าง คิดเป็นร้อยละ	51
ตารางที่ 21:	ร้อยละของแรงงานเด็กข้ามชาติสัญญาชาติพม่าที่ใช้วันลาโดยไม่ได้รับเงินเดือน	52

ตารางที่ 22:	แรงงานที่สามารถไปเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องและมิตรสหาย คิดเป็นร้อยละ	52
ตารางที่ 23:	การรับรู้ของแรงงานเด็กข้ามชาติเกี่ยวกับอันตรายในที่ทำงาน	53
ตารางที่ 24:	แรงงานเด็กข้ามชาติที่ถูกกระทำทารุณ ลงโทษหรือเคยมี “ประสบการณ์เลวร้าย” ที่ทำงาน คิดเป็นร้อยละ	54
ตารางที่ 25:	จำนวนและร้อยละของแรงงานเด็กข้ามชาติที่ขึ้นทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายและถือเอกสารการขึ้นทะเบียนฉบับจริง	55
ตารางที่ 26:	เหตุผลที่แรงงานเด็กข้ามชาติให้ในการมาทำงานในไทย	57
ตารางที่ 27:	แรงงานเด็กข้ามชาติที่อยากเปลี่ยนงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ	59
ตารางที่ 28:	เหตุผลที่แรงงานเด็กข้ามชาติต้องการเปลี่ยนงาน คิดเป็นร้อยละ	59
ตารางที่ 29:	จำนวนและร้อยละของแรงงานเด็กข้ามชาติสัญชาติพม่าที่พอรู้เรื่องการค้ามนุษย์	60

คำอธิบายอักษรย่อ

AI	Amnesty International (องค์การนิรโทษกรรมสากล)
AMC	Asian Migrant Centre
BLSO	Burma Labour Solidarity Organization
FTUB	Federation of Trade Unions - Burma (สหพันธ์แรงงาน - พม่า)
FTUK	Federation of Trade Unions - Kawthoolei (สหพันธ์แรงงาน - Kawthoolei)
ILO	International Labour Organization (องค์การแรงงานระหว่างประเทศ)
IPEC	International Programme on the Elimination of Child Labour (โครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการแก้ไขปัญหาลูกจ้างเด็ก)
KEWU	Karen Education Workers Union (สหภาพแรงงานด้านการศึกษากะเหรี่ยง)
MAP	Migrant Assistance Project (โครงการให้การสนับสนุนช่วยเหลือผู้อพยพ)
NLD	National League for Democracy (สันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย)
NPA	National Plan of Action (แผนปฏิบัติการแห่งชาติ)
PHAMIT	Prevention of HIV/AIDS Among Migrant Workers in Thailand (โครงการส่งเสริมการป้องกันเอดส์ในแรงงานข้ามชาติประเทศไทย หรือโครงการฟ้ามิตร)
SCUK	องค์กร Save the Children - United Kingdom
SLORC	สภา State Law and Order Restoration Council (ก่อนที่จะเปลี่ยนเป็นสภา SPDC)
SPDC	สภา State Peace and Development Council
UNCRC	UN Convention on the Rights of the Child (อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก)
UNIAP	UN Inter-Agency Project on Human Trafficking in the Greater Mekhong Sub-region (โครงการความร่วมมือสหประชาชาติว่าด้วยการค้ามนุษย์ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง)
WFCL	Worst Forms of Child Labour (รูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก)
YCOWA	สมาคมแรงงาน Yang Chi Oo Workers Association